

Každoročně si 21. června připomínáme první oběť komunistické totality - armádního generála in memoriam, Heliodora Píku, nejvýznamnější osobnost našeho východního odboje za 2. světové války, příkladného vlastence, vojáka a diplomata, člověka, který pravdě a svému přesvědčení neváhal obětovat to nejcennější – svůj život.

Heliodor Píka se narodil v roce 1897 ve Štítině u Opavy v rodině koláře Ignáce Píky a jeho ženy Johany, roz. Valáškové. O den později byl pokřtěn a dostal jméno Heliodor Prokop. Píkovi měli celkem devět dětí, tři chlapci ale zemřeli ještě jako děti. Heliodor chodil do české obecné školy ve Štítině. V roce 1908 byl jako výborný žák přijat na české gymnázium v Opavě. Do školy chodil pěšky a peníze si přivydělával dáváním kondic. Hrál ochotnické divadlo a hrál ve studentské kapele. Pohromu pro rodinu znamenalo otcovo propuštění z práce, posléze nemoc a v roce 1914 jeho smrt. Veškerá zodpovědnost za rodinu zůstala na matce a pomoci musel i Heliodor. V témže roce vypukla 1. světová válka a české školy byly zavřeny. Heliodor odjel do Nového Bydžova a nastoupil zde jako lékárenský praktikant. V červenci roku 1915 dodatečně složil maturitu, chtěl dále studovat farmacii, ale 14. října 1915 byl odveden jako jednorochní dobrovolník. Musel nastoupit vojenskou službu, a to u zeměbraneckého pluku 15 v Opavě. Absolvoval tříměsíční kadetku a do června 1916 zde působil jako instruktor. Pak v hodnosti praporčíka odjel jako velitel čety na ruskou frontu. Při první příležitosti ovšem přeběhl u městečka Berestečka do ruského zajetí. V říjnu pak v zajateckm táboře Paratský závod vstoupil do čs. zahraničního vojska a v září 1917 odjel k čs. legiím do Francie. Zde, v Cognacu, vzhledem ke své lékárenské praxi, byl zařazen ke zdravotní službě u 21. čs. střeleckého pluku. S ním pak prošel nejtěžšími boji a vyniknul svou obětavostí a statečností, za níž obdržel řadu vyznamenání.

Mezi válkami

9. ledna 1919 se vrátil do vlasti, ale krátce nato odjíždí nejprve hájit území Těšínska a posléze jako styčný důstojník u štábu plukovníka Gillaina na Slovensko. V srpnu je již pobočníkem velitele pluku a je vybrán ke studiu na École spéciale militaire v Saint-Cyr ve Francii. Po návratu se vrací ke svému pluku, ale krátce poté je přidělen k nové Vojenské akademii v Hranicích, kde působí jako instruktor roty kurzu důstojnických čekatelů a pak jako učitel nauky o plynech. Od listopadu 1922 byl pobočníkem velitele akademie. Ve stejném roce se také oženil s Marií Sehnalovou a narodil se jim syn Milan.

Od srpna 1923 byl přidělen k 5. oddělení hlavního štábu čs. branné moci. V r. 1926 byl ze tří set uchazečů vybrán Ministerstvem národní obrany spolu s dalšími dvěma důstojníky ke studiu na École Supérieure de Guerre v Paříži. Byl jedním z nejlepších absolventů této školy. Po návratu nastoupil na zemském vojenském velitelství, v prosinci 1928 byl povýšen do hodnosti majora

gšt., v září 1929 pak přidělen k 1. organizačnímu oddělení hlavního štábu jako taktický pobočník náčelníka hl. štábu – tehdy gen. J. Syrového. Krátce působil u Meziministerského sboru obrany státu a pak, 25. května 1932, byl dekretem ministra nár. obrany ustanoven vojenským atašé v Rumunsku s kompetencí pro Turecko. V únoru 1933 byl povýšen do hodnosti pplk. gšt.

Jako experta na země Malé dohody jej náčelník hlavního štábu gen. L. Krejčí povolal v roce 1937 zpět do ČSR a ustanovil jej přednostou skupiny C 1. oddělení Generálního sekretariátu. V jeho kompetenci byly otázky mobilizace, výstroje, výzbroje a výcviku. Měl na starosti i válečný průmysl států, sdružených v Malé dohodě (Rumunsko, Jugoslávie, ČSR).

V září 1938, v den vyhlášení mobilizace, jej gen. Krejčí vyslal do Rumunska a Jugoslávie projednat materiální pomoc v případě napadení Československa. Jednání, ač úspěšná, byla zbytečná, protože 30. září 1938 byla podepsána mnichovská dohoda. S Mnichovem se gen. Píka nechtěl smířit a nabádal k obraně státu, ale marně. Hledal proto možnosti, jak odprodat čs. vojenský materiál, aby se nedostal do rukou Němců.

Okupace

14. března 1939 napsal Provolání k čs. lidu, v němž vyzýval k obraně vlasti. Opět marně. Požádal tedy o penzionování a 29. března 1939 odjel s diplomatickým pasem s pomocí generálů Eliáše a Homoly do Rumunska, kde se formálně stal administrativním ředitelem pobočky Zbrojovky Brno. Neprodleně odjel do Francie a Velké Británie, aby jednal o možnostech čs. odboje. Ve V. Británii prostřednictvím Jana Masaryka přijal od E. Beneše pověření vést čs. odboj na Balkáně. Jeho hlavním úkolem bylo starat se o čs. uprchlíky - sháněl jim peníze, stravu, pasy a pomáhal jim na cestě do Francie. Pomáhal jim už od jejich pobytu v Maďarsku, kam rovněž posílal peníze a sám vyhledával přechody, kudy by uprchlíci mohli přecházet z Maďarska na rumunské území.

Po napadení Polska Německem 1. září 1939 se vydal znovu do Paříže a Londýna, hlásil se do čs. vojska, ale prezident jej pro jeho znalosti a zkušenosti potřeboval na Balkáně. Tam vybudoval H. Píka vojenskou odbočku čs. odboje s krycím názvem DORA, která byla zapojena do zpravodajské struktury londýnské centrály plk. Moravce.

Ovšem 4. září se v Rumunsku dostali převratem k moci rumunští fašisté - Železná garda. O měsíc později byli příslušníci DORY zatčeni. Díky kontaktům H. Píky byli okamžitě propuštěni a byl jim umožněn odchod z Rumunska. Dne 14. října 1940 odcestovali lodí z Konstancie do Istanbulu. Úkolem plk. Píky zde bylo pokračovat ve zpravodajské činnosti. V Istanbulu byla zahájena rovněž čs.-sovětská spolupráce. Ale teprve po třech měsících složitých vyjednávání došlo skutečně k ustavení čs. mise, která ovšem nemohla mít oficiální statut, protože SSSR měl podepsán s Německem pakt o neútočení.

V Rusku

E. Beneš ustanovil plk. Píku vojenským a politickým zmocněncem pro SSSR a Turecko se sídlem v Moskvě. A tak 26. dubna 1941 přicestoval plk. Píka do Moskvy. Jeho prvními spolupracovníky se stali pplk. Svoboda, ing. Klučka, který s ním přijel z Istanbulu jako šifrant, a por. O. Jaroš, který obsluhoval vysílačku ZOE. Během května přijeli další členové mise: pplk.

Hieke-Stoj a mjr. J. Kašpar, ze Suzdalu pak por. B. Lenc-Lomský, por. J. Macháček a čet. F. Caletka. Mise sídlila z konspirativních důvodů mimo Moskvu, měla však svou vysílačku, kterou udržovala spojení s Londýnem.

Již 18. května 1941 předal plk. Píka sovětským zástupcům návrh úkolů své mise - politické, vojenské a hospodářské zpravodajství, evakuace osob z ČSR do SSSR, posouzení možností výstavby čs. jednotek a diverzní činnosti na území Protektorátu. Plk. Píka předpokládal, že nejprve vznikne zpravodajská síť na území Podkarpatské Rusi a Slovenska, která se rozšíří postupně do Protektorátu, ale i do dalších evropských zemí. Proto jeho prvním úkolem bylo zřízení předsunuté agenturní ústředny na Podkarpatské Rusi.

22. červen znamenal zásadní změnu v činnosti mise - především přestala být tajná. H. Píka byl však v té době ve velmi obtížné situaci. Jeho úkolem bylo plnit instrukce londýnské vlády ve složitých podmínkách, které v SSSR po napadení Německem panovaly. Sovětští představitelé požadovali především zpravodajskou spolupráci, ovšem co nejvíce podřízenou svým potřebám. Upřednostňovali sabotážní a diverzní akce v týlu nepřítele. Postavení čs. jednotky na svém území považovali za zbytečnost. Považovali navíc každého příslušníka cizího státu za nepřítele a špiona. Vše komplikovala ještě všemocná NKVD, která bez ohledu na veškerá jednání cvičila diverzanty z řad našich vojáků.

Protože H. Píka nemohl zcela ignorovat požadavky Sovětů, začal organizovat výcvik paradesantní skupiny S/1. Ta byla rozdělena do dvou skupin - S/1 "N" a S/1 "R". Skupina R měla být vysazena na Moravě, aby zde vytvořila zpravodajskou síť a navázala spojení s Moskvou. Skupina N měla stejné úkoly na Slovensku. Operace, zahájená 29. srpna, ovšem skončila nezdarem. Dva členové skupiny N se zabili již při výskoku, zbylí dva byli dopadeni a skončili v Mauthausenu. Skupina R nedopadla lépe. Jeden z členů, J. Kasík se stal konfidentem, ostatní byli zatčeni gestapem. Zatýkání se ovšem netýkalo jen členů skupiny, ale i těch, kteří jim pomáhali, zatčeno bylo přes 150 lidí. Operace AROŠ v režii NKVD dopadla stejně.

Splnily se tak obavy plk. Píky - nebyl dostatek informací o situaci v Protektorátu, akce nebyly dostatečně utajeny a parašutisté neprošli odpovídajícím výcvikem. Plk. Píka proto předal NKVD Memorandum o parašutistech, v němž žádal zastavení tohoto druhu činnosti. Ačkoliv NKVD slíbilo výsadky ukončit, činilo tak nadále bez vědomí čs. mise.

Formování čs. jednotky v Rusku

Mezitím měl již plk. Píka nové úkoly - 18. 7. 1941 byla v Londýně podepsána J. Masarykem a I. Majským Úmluva mezi SSSR a Republikou československou (obsah úmluvy vypracoval H. Píka již měsíc předtím), která fakticky uznala čs. vládu v Londýně a položila základ organizaci čs. jednotky v SSSR. Plk. Píka okamžitě vypracoval návrh organizace čs. jednotky a náboru dobrovolníků. Kromě pozemní jednotky chtěl postavit na území SSSR i jednotku leteckou. V té době se musela čs. mise, stejně jako řada jiných úřadů, kvůli postupu fronty k Moskvě přestěhovat do Kujbyševa. Podmínky zde byly velmi obtížné. H. Píka musel dokonce prodat své osobní věci, aby si členové mise mohli nakoupit jídlo. Jejich činnost však omezena nebyla. Plk. Píka opakovaně urgoval, aby čs. občanům, kteří při útěku z Podkarpatské Rusi byli na sovětských hranicích zatčeni a rozmístěni po internačních pracovních táborech, bylo povoleno vstoupit do čs. jednotky. Plk. Píka měl informace o tisících takto internovaných Čechoslovácích, kteří žili v otřesných podmínkách sovětských lágrů a pro které vstup do čs. jednotky byl jedinou

možností, jak se zachránit před smrtí hladem a utýráním.

Teprve 8. prosince 1941 na jednání čs.-sovětské smíšené komise bylo rozhodnuto o formování čs. jednotky v Buzuluku s tím, že vojáci budou vyzbrojeni sovětským materiálem. Organizací 1. praporu byl pověřen pplk. Svoboda. Od počátku výstavby jednotky ovšem nastaly problémy s její politizací, o kterou se snažilo vedení KSČ prostřednictvím lidí, které posílalo k jednotce, např. B. Reicina. Plk. Píka zásadně nesouhlasil s nasazením jednotky do boje - považoval ji za příliš malou na to, aby významně zasáhla do bojů a obával se jejího zdecimování v boji, protože neexistovaly zálohy. Za daleko vhodnější považoval nasadit jednotku až po doplnění na početní stav brigády. Sovětské velení ovšem rozhodlo jinak a odeslalo jednotku do míst těžkých bojů – k Sokolovu. Polní prapor se zde osvědčil, ale za cenu velkých ztrát na životech. Organizace pluku byla umožněna postupným propouštěním Podkarpatských Rusínů ze sovětských táborů. Pluk byl přesunut do Novochopersku, kde byl spojen s 1. praporem a vznikla tak 1. čs. samostatná brigáda.

Již od roku 1942 sledovalo čs. zahraniční vedení situaci ve slovenské armádě, a protože vědělo o neochotě řady slovenských vojáků bojovat na straně Německa, pověřilo plk. Píku, aby se pokusil zjistit situaci u slovenských jednotek, případně se pokusil zorganizovat jejich přechod na stranu Rudé armády. Plk. Píka proto zahájil výcvik tří parašutistů, kteří měli navázat spojení s velitelem 1. slovenské pěší divize na Kavkaze. 28. října 1943 odstartovali k operaci čet. Grün, čet. Blažíček a svob. Lakota. Vysazení ovšem byli v době, kdy u divize došlo ke změně velitele a kdy byla nasazena na frontu. Proto se nepodařilo dosáhnout stanoveného úkolu.

12. prosince 1943 došlo k významné události: za přítomnosti prezidenta Beneše byla podepsána čs.-sovětská smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Při této příležitosti byla dohodnuta i výstavba dalších čs. jednotek, které měly vytvořit 1. čs. armádní sbor. Prvním krokem na této cestě měla být výstavba paradesantní brigády, s níž se počítalo při osvobození ČSR. V tomto měsíci byl H. Píka jmenován brigádním generálem.

Příprava SNP

Gen. Píkovi přibyl v souvislosti s přípravami na povstání na Slovensku úkol organizovat pomoc tamní vojenské akci. V březnu 1944 byla 1. čs. brigáda přesunuta do oblasti Volyně, osvobozené předtím Rudou armádou. Zde se hlásili do čs. jednotky dobrovolníci z řad volyňských Čechů. Počátkem dubna 1944 přijela do SSSR skupina čs. letců z Anglie, která tvořila základ čs. stíhací jednotky v SSSR. Organizace všech těchto jednotek, zajištění jejich výzbroje, výstroje, stravování, zásobování, výcviku vyžadovala od náčelníka vojenské mise a jeho spolupracovníků téměř nadlidské úsilí.

Když Slovenské národní povstání vypuklo předčasně 29. srpna 1944, gen. Píka žádal o pomoc Slovensku. Na základě jednání byla tedy připravena Karpatsko-dukelská operace 38. armády 1. ukrajinského frontu gen. Moskalenka. V jeho sestavě bojoval i 1. čs. armádní sbor pod velením plk. Kratochvíla. Operace, původně naplánovaná na pět dní, se ale protáhla na dva měsíce. Ztráty 1. čs. sboru byly obrovské - 6500 mrtvých, raněných a nezvěstných, nicméně operace pomohla k proniknutí sovětských vojsk na území Slovenska. Zásluhou gen. Píky byla do boje nasazena i 2. čs. parabrigáda, nikoli ovšem jako výsadková, ale jako pěší jednotka. Gen. Píka dosáhl i toho, že na pomoc SNP mohl být přesunut 1. čs. stíhací letecký pluk.

17. března 1945 přijel do Moskvy prezident E. Beneš. Na základě jednání byl přijat návrh vládního programu, který vypracovalo moskevské vedení KSČ. O jeho vzrůstajícím vlivu svědčí

i ustavení nové čs. vlády Národní fronty 4. dubna 1945 v Košicích. Jejím předsedou se stal Z. Fierlinger, jedním z jeho náměstků K. Gottwald, ministrem obrany gen. Svoboda. Gen. Píka plnil nadále řadu úkolů, především otázku výzbroje a výstroje, zásobování nově vznikajících jednotek, byl prostředníkem v diplomatických jednáních, pokračoval ve zpravodajské činnosti. Do vlasti se vrátil v červnu 1945, byl jmenován divizním generálem a stal se podnáčelníkem hlavního štábu. Byl pověřen rovněž stykem s vojenskými představiteli jiných států a poté, co se v roce 1946 zúčastnil mírové konference v Paříži, stal se zástupcem náčelníka hlavního štábu. Ovšem v té době byl již na příkaz B. Reicina sledován.

Vězněm ve vlastní zemi

H. Píka musel v březnu 1948 podstoupit operaci žlučníku, během rekonvalescence v květnu 1948 byl ale zatčen a vyslýchán před komisí, kterou tvořili generálové Drgač a Drnec a plk. Klen, uvězněn v "domečku" na Hradčanech a pak na Pankráci. Jeho právní zástupce napsal žádost o abolicí (zastavení trestního řízení v rámci amnestie), vyhlášené po zvolení Gottwalda prezidentem. Žádost ale byla zamítnuta, naopak, v prosinci 1948 obdržel gen. Píka obžalobu, vinící ho ze zločinu vojenské zrady, zneužití moci úřední a neoznámení trestných podniků. Přesto gen. Píka věřil, že svou nevinu obhájí. Netušil však, že již 21. ledna 1949 rozhodl Vojenský komitét ÚV KSČ (K. Gottwald, R. Slánský, generálové L. Svoboda, Š. Drgač, V. Drnec, J. Procházka a B. Reicin) o přípravě procesu i o rozsudku – trestu smrti provazem. V tajném přelíčení pak senát Státního soudu za předsednictví plk. Just. Dr. O. Matouška skutečně gen. H. Píku odsoudil k vyloučení z armády, ztrátě vyznamenání a k trestu smrti. V březnu 1949 byl H. Píka převezen do trestnice Plzeň-Bory, jeho obhájci podali zmatečnou stížnost a odvolání na výši trestu, ale Nejvyšší soud v Brně žádost zamítl. Dne 12. dubna 1949 zaslal také syn Milan prosbu o udělení milosti prezidentu republiky, ale ministr spravedlnosti JUDr. A. Čepička nedoporučil milost udělit a K. Gottwald tento návrh schválil.

Další žádost o milost zaslal ještě 20. června 1949 telegraficky prezidentu republiky obhájce JUDr. R. Váhalu, ale marně. Toho dne se gen. Píka dovídá, že všechny žádosti o milost byly zamítnuty a výkon trestu bude proveden 21. června 1949 v 6.00 hodin.

Poslední noc strávil generál se svým synem, jeho ženou a obhájcem JUDr. Váhalou, napsal dopisy na rozloučenou manželce a rodině. Byla mu umožněna zpověď a přijal poslední pomazání od kněze, pátera Doležala. Syna Milana požádal, aby neopustil matku a aby jej, až přijde vhodná doba, s JUDr. Váhalou očistili. Pak požádal syna, aby otevřel láhev šampaňského, klidně připil na lepší osud Československé republiky. Po přečtení rozsudku řekl: „Má-li moje smrt vykoupit sjednocení národa, umírám rád.“

Na dotaz, zda má poslední přání, odpověděl: „Mým posledním přáním je, aby národ zůstal sjednocen a aby každý bez rozdílu pracoval na sjednocení národa.“

V 6.08 hodin byla poprava provedena. Nenávist těch, kteří spáchali justiční vraždu, však neskončila ani tehdy. Když obhájce jménem rodiny žádal o vydání tělesných ostatků k pohřbení, byla tato žádost zamítnuta z důvodů ohrožení veřejného pořádku. Tělo bylo převezeno do patologického ústavu v Plzni. Zde jej lékaři-vlastenci tajně nabalžamovali a uschovali, aby mohlo být ve vhodnou dobu pohřbeno. Pod jménem H. Píky byl pohřben jiný mrtvý vězeň. Po deseti letech však došlo v ústavu ke kádrovým změnám, které nedovolovaly dále tajit tuto záležitost a tělo bylo tedy spáleno v plzeňském krematoriu, zase pod jiným jménem a číslem. Urny s popelem byly pak ukládány do společného hrobu. Ani přes pátrání v roce 1968, ani přes

pátrání ÚDV v roce 1994 se nepodařilo zjistit, pod kterým číslem byl popel H. Píky uložen.

Rehabilitace a spravedlnost?

V září 1966 podala Marie Píková se synem žádost o rehabilitaci gen. Píky se stížností na porušení zákona. Vyšší vojenský soud v Příbrami usnesením ze 13. května 1968 zrušil rozsudek Státního soudu z 28. ledna 1949 v celém rozsahu. Tím se otevřela cesta k plné rehabilitaci, k níž došlo rozhodnutím Vyššího vojenského soudu z 13. prosince 1968.

Po dlouholetém úsilí syna Milana a JUDr. Váhaly byla 1. července 1989 odhalena na rodném domku ve Štítně pamětní deska gen. Píkovi. V rodné obci také od roku 1969 probíhá Memoriál gen. H. Píky.

Teprve listopad 1989 však znamenal plnou morální, občanskou a společenskou rehabilitaci gen. Píky. 8. května 1991 propůjčil prezident republiky gen. Píkovi in memoriam Řád M. R. Štefánika III. tř., 28. října 1991 byla na budově Gen. štábu AČR v Praze odhalena jeho pamětní deska, 8. ledna 1992 byl povýšen do hodnosti armádního generála in memoriam. V roce 2002 ministr zahraničí udělil gen. H. Píkovi čestnou hodnost „velvyslanec“. Jeho jménem byly pojmenovány ulice v Praze, Brně, Olomouci a Ostravě, v Plzni byl odhalen pomník, na plzeňském hřbitově pamětní kámen, v České Lípě pojmenován park, pamětní desky byly odhaleny v budově Ministerstva zahraničních věcí ČR, na budově Magistrátu statutárního města Opava. Opava mu udělila rovněž čestné občanství města in memoriam. O generálu Píkovi byla napsána řada publikací, článků, byla natočena řada dokumentů.

Zdalo by se, že spravedlnosti bylo konečně učiněno zadost, ale přece...Dne 16. července 2001 Městský soud v Praze 1 odsoudil k sedmi letům vězení nepodmíněně prokurátora Karla Vaše, člověka, který měl zásadní podíl na obvinění gen. Píky a na zinscenování procesu proti němu. Vaš se však odvolal a v lednu 2002 Vrchní soud rozhodl, že ač je vinen, jeho trestný čin je promlčen.

Je to vlastně paradox – s nadsázkou se dá říci, že H. Píka za války zachránil K. Vašovi život - Vaš byl totiž jedním z těch, kteří byli úsilím H. Píky propuštěni ze sovětského internačního tábora, aby mohli vstoupit do čs. jednotky....

Mgr. Jana Horáková, foto: archiv Milana Píky

{phocagallery view=category|categoryid=15|limitstart=0|limitcount=0}